

'Meer burger, minder overheid'

19 november,
10.00-15.00 uur,
Huis voor
Cultuur en Bestuur
Nijverdal

Verslagkrant

Roelof Hortulanus: "Beleid moet geen startpunt zijn, maar sluitstuk"

Als een inwoner van een gemeente een goed idee heeft en het hem lukt dat uit te voeren, levert dat een hoop op. Niet alleen een mooi project waar iedereen wat aan heeft, maar ook veel energie, veel maatschappelijke betrokkenheid en veel nieuwe contacten. Maar dan moet zo'n idee wel de ruimte en de steun krijgen die het verdient, bijvoorbeeld van de gemeente. En dat gaat wel eens mis. Wat doen we daaraan?

Hoe kunnen gemeentes, burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties er samen voor zorgen dat initiatieven kunnen ontkiemen, wortelen en tot bloei komen? Dat was de hamvraag van "Meer burger, minder overheid", georganiseerd door de gemeente Hellendoorn, KISS en de professionele gemeenschap burgerparticipatie/BZK. Zo'n honderd mensen uit het hele land, van ambtenaren tot ondernemers en van politici tot

onderzoekers, bogen zich er op vrijdag 19 november over.

Dat overheden burgers laten meepraten en -denken, is intussen de praktijk in veel gemeenten: burgerparticipatie. Dat kan in allerlei vormen en gradaties: van toetsing achteraf, via meedenken vooraf tot gezamenlijke beleidsvorming en -uitvoering. Maar welke vorm het ook krijgt: het initiatief is en blijft van de overheid.

Burgers met initiatieven laten komen en die waar nodig en mogelijk ondersteunen is iets anders: overheidsparticipatie. De overheid sluit aan bij iets wat burgers bedacht hebben of besluit juist om niets te doen en het helemaal los te laten. Hoe dan ook: de burgers zijn de stuurlui.

Moeilijk? Vooral een kwestie van mentaliteit, betoogde hoogleraar Roelof Hortulanus in zijn inleiding, en dan vooral van mentaliteitsverandering. Niet alleen bij de overheid, maar ook bij de burgers. Om bij de eerste te beginnen: bij overheidsparticipatie moet beleid niet meer het startpunt zijn van iets nieuws, maar het sluitstuk. "Ga luisteren, doe een groter beroep op die burgerij", daagt hij de overheden uit,

"Er leven zoveel ideeën! Durf los te laten, kom los van het systeemdenken en van de beleidscyclus." Natuurlijk kan dat niet altijd en overal, en dat hoeft ook niet, vindt Hortulanus: "De overheid is vader, moeder en partner tegelijk. Er zijn regels nodig (vader), er is opvang en dienstverlening nodig (moeder). Dat zal ook altijd blijven. Maar er is meer ruimte voor gelijkwaardige samenwerking dan men vaak denkt." Dat verstaat Hortulanus onder de partnerrol van de overheid: meedenken, meewerken, aansluiting zoeken. En het is zoeken naar het evenwicht tussen die drie rollen.

Niet alleen de overheid moet meebewegen, ook de burger zal zich anders moeten opstellen als hij zijn rol wil spelen in de samenwerking, durft Hortulanus te stellen: "Je bent een loser

als je alleen maar je eigen leven leidt en verder niet! Als burger van dit land heb je niet alleen de verantwoordelijkheid om betaald werk te doen en zo in je eigenonderhoud te voorzien, maar ook om voor je naasten te zorgen en je vrijwillig voor de samenleving in te zetten. Dat is

modern burgerschap." Het is dus te gemakkelijk om je als burger te verschuilen achter de plichten en taken van anderen, waaronder de overheid. Het komt erop aan netwerken te vormen, deel uit te maken van sociale verbanden en je nek uit te steken. Natuurlijk zijn er knelpun-

ten en valkuilen, wanneer burgers meer ruimte krijgen, constateert Hortulanus: "Maar wanhoop niet, ik denk dat ze te omzeilen zijn." Wat bijvoorbeeld te doen met het negatieve imago dat hardnekkig aan de overheid kleeft? Het schrikt burgers mogelijk af en zet de overheid bij

voorbaat al op achterstand. Is het mogelijk om dat kwijt te raken? Ja, denkt de optimistische hoogleraar: "Gelukkig hangt er nog steeds veel af van de menselijke factor. Daar moeten we echt meer op inzetten."

Een kwestie van vertrouwen

Rinske van Noortwijk (Greenwish):

"Mensen komen met een initiatief omdat er iets is wat ze missen, iets wat zij belangrijk vinden. Ze hebben een intrinsieke motivatie. Daarom zijn ze vaak ook zo ongelooflijk koppig en hebben ze een houding van 'dit is belangrijk, dit moet ik doen.' Ze zijn niet lastig, ze zijn gedreven!

Van de overheid verwachten deze mensen vertrouwen. Vertrouwen in hun intentie, in hun inzet voor het grotere geheel en het maatschappelijk belang. Daar willen mensen in gezien worden. "

Roelof Hortulanus (LESI, Universiteit voor Humanistiek): "Het is vervolgens aan de overheid om degene die wél uit eigenbelang handelt, eruit te pikken. Dat is geen reden om initiatieven met cynisme tegemoet te treden, maar wel met onderscheidingsvermogen."

Judith Bakker (UT Twente): "Dat betekent wel dat ambtenaren los moeten komen van het denken in systemen, structuren, cycli en budgetten. Je moet kijken naar wat wél kan!"

Vlnr: Judith Bakker, Rinske van Noortwijk, Roelof Hortulanus

“Raadsleden moeten maar de helft van de stukken lezen en gewoon de stad in gaan”

Een groep bewoners heeft een plan voor het opknappen van een park. Met een voldragen plan komen de initiatiefnemers, na inspraak van buurtbewoners, bij de wethouder. Van hem krijgen ze te horen: “Sorry, dit gaat niet, dit is te duur.” Uiteindelijk komt er na overleg met meedenkende ambtenaren een voorstel om voor €150.000 iets aan stadslandbouw te doen op de plek van het park. Heel wat anders dan de klimrekken en trimbaan die de omwonenden voor ogen hadden.

Wat had hier anders gekund, vroegen de deelnemers van de workshop over de rol van de gemeenteraad in overheidsparticipatie zich af. Het plan van de burgers werd meteen afgeschoten op geld. Het uiteindelijke voorstel ligt zo ver af van het oorspronkelijke, dat er waarschijnlijk weinig draagvlak voor zal zijn. “Waarom is er niet gekeken naar mogelijkheden om het plan in delen op te knippen en over verschillende fases te verspreiden?”, werd er geopperd. En waarom zijn die mensen niet eerst naar de gemeenteraad gestapt?

Daarmee kwam al snel het eerste dilemma op tafel: de gemeente moet kaders en voorwaarden stellen, maar op welk moment en hoe doe je dat? Het creatieve proces moet gestimuleerd worden, dus moeten er niet te veel en te strakke voorwaarden

zijn. Maar tegelijkertijd moeten initiatiefnemers wel weten waar ze aan toe zijn: wat kan wel en wat kan niet? En wat is de rol van de raad hierin? Want dáár ging het over in “Derde wiel aan de wagen of spin in het web”, zoals de workshop heette.

Van oudsher heeft de raad drie rollen: als hoogste bestuursorgaan en als initiatiefnemer bepaalt de raad de kaders. Als kwaliteitsbewaker en beoordelaar van plannen is hij controleur van B&W en als bewaker van de democratische besluitvorming en als bruggenbouwer tussen bevolking en overheid heeft de raad de rol van volksvertegenwoordiger. En welke daarvan past dan bij overheidsparticipatie?

Wellicht moet er nog een vierde bijkomen, werd er geopperd: “Loslaten, niets doen, afwachten hoe het loopt. Als het goed gaat, hoor je het vanzelf. Als je maar tijd vrijmaakt om gewoon rond te lopen, de stad in te gaan. Dan maar de helft van de stukken niet lezen.”

Kaders stellen, controleren en het volk vertegenwoordigen blijven rollen van de raad, ook bij overheidsparticipatie, zo kwam uit de discussie naar voren: “Je wilt toch niet steeds achteraf nee verkopen?”, stelde een raadslid een retorische vraag. “En dus moet je van te voren wel kaders stellen, om teleurstellingen te voorkomen.”

En in plaats van de inhoud

Workshop:
Derde wiel aan de wagen of spin in het web: de gemeenteraad en overheidsparticipatie
Begeleider: Eduard van Vloten, adviesbureau De Beuk

controleren en beoordelen, verschuift de nadruk wellicht naar controleren en beoordelen van het proces, van de manier waarop de gemeente met het burgerinitiatief is omgegaan. Maar ook andersom: is het ingediende plan wel representatief voor een groep bewoners, is het geen feestje van een selecte groep, zonder veel draagvlak elders in de buurt of samenleving? Eigenlijk moet je als gemeente, en dus ook als gemeenteraad beter voorbereid zijn op initiatieven vanuit de bevolking, stelde een deelnemer. Dat kan op verschillende manieren, bleek uit de ervaringen en voornemens van verschillende deelnemers. Van het opnemen van een kopje “participatie” in raadsnota’s, tot het beschikbaar stellen van speciaal budget via bijvoorbeeld de raadsbeleidsreserve. Met als rode draad: als gemeente moet je weten wat je te doen staat als een groep burgers met een initiatief komt. Zodat het plan de kans krijgt uit te groeien tot wat het in zich heeft. Zonder het over te nemen of dood te knuffelen.

Bezuinigen, maar dan (heel) anders

Er is inmiddels geen gemeente meer die niet hoeft te bezuinigen. Dat kan natuurlijk op de klassieke manier: B&W stellen bezuinigingsposten voor en de raad stelt ze vast. Maar het kan ook anders, op een participatieve manier. In de hoop op meer draagvlak en (maatschappelijk) rendement.

In Brazilië stellen buurt- en wijkbewoners gezamenlijk de begroting op, al tien jaar lang.

Als dat in zo'n groot land kan, waarom dan hier niet? Het is maar één voorbeeld, maar zo zijn er nog veel meer: gemeenschaps-geld kan ook een gemeenschapszaak worden. Doorgaans zijn er drie manieren waarop gemeentes hun inwoners ruimte geven om mee te beslissen over gemeentelijke geldzaken: Met de bewoners keuzes maken ofwel participatief bezuinigen of begroten; taken over laten nemen door initiatiefrijke burgers; alternatieven onderzoeken (bijvoorbeeld woon- en opvangprojecten) die vervolgens na jaren rendement opleveren.

Bij participatief begroten (zoals het voorbeeld uit Brazilië), laat je inwoners de begroting mee opstellen. De gemeenteraad stelt 'm vervolgens vast. Dit heeft als voordeel dat heel veel inwoners op de hoogte zijn van de begroting en dus vanzelf meer betrokken raken bij wat er in een gemeente speelt. In Dordrecht en Hoogeveen

is er wel al geëxperimenteerd door burgers te betrekken bij de verdeling van het vrij besteedbare budget van de gemeente.

In veel dorpen en steden zijn er wel bewoners of organisaties die een actieve rol willen spelen in het beheer van bijvoorbeeld een plein of een speeltuin. Daarbij staat de vraag centraal: waarvoor ben je als gemeente verantwoordelijk en wat kan de gemeenschap op zich nemen? Dan kies je dus voor de principiële insteek in plaats van een financiële.

In Emmen is ervaring opgedaan met erkende overlegpartners die aangeven dat ze in het publieke domein meer naar zich toe willen trekken, met eigen budgetten. Tip: kijk waar de energie zit in je gemeente en waar burgers of groepen nu al het initiatief nemen.

Een woonwijk die twintig jaar geleden door de bewoners zelf is ontworpen en waar de betrokkenheid en onderlinge binding groter is dan in vergelijkbare wijken; kwetsbare jonge moeders die worden begeleid met als gevolg dat er minder van hun kinderen toetreden tot het speciaal onderwijs. Het zijn allebei voorbeelden van een benadering die bezuinigingen niet als doel heeft, maar wellicht wel als effect.

De meeste aanwezige gemeenten doen wel aan een van de drie vormen, sommige aan alle drie

tegelijk, zoals Hellendoorn. De gemeente Hattem ging met burgers om tafel. Het gevolg was wel dat er spontaan 'belangengroeperingen' ontstonden. Bezuinigingen? Not in my backyard! Maar ook dat is maatschappelijke betrokkenheid.

**Workshop:
Bezuinigen met burgers**
Begeleiders: **Jornt van Zuylen** en **Silvia de Ronde Bresser**, Ministerie BZK en **professionele Gemeenschap Burgerparticipatie**, www.participatieportal.nl

Hoe krijgt de gemeente de burger tussen de oren?

Voor burgerparticipatie zijn binnen gemeenten en maatschappelijke organisaties altijd wel wat enthousiastelingen te vinden. Maar hoe krijg je de rest van de organisatie mee? Hoe krijg je de burger tussen de oren?

Een nieuw park, een hangplek, inrichting van groenranden: burgerparticipatie is vaak gekoppeld aan losse projecten. Hoe kun je ervoor zorgen dat het een automatisme wordt, dat het verankerd wordt in de organisatie? Door burgerparticipatie te laten doorsijpelen in alle afdelingen en in alle onderwerpen, inclusief HRM/P&O en Planning & Control. Geldt het belang van verankering al voor burgerparticipatie, overheidsparticipatie is nog een stapje verder: dat vereist een andere verdeling van verantwoordelijkheden in het publieke domein, een andere houding van ambtenaren en bestuur en een andere vorm van sturing.

Hoe ver zijn gemeenten eigenlijk met burgerparticipatie/overheidsparticipatie en de verankering daarvan in hun manier van werken?

Een visie hebben de meeste gemeenten wel, blijkt uit een rondgang in de groep.

Waar zit de kracht? De gemeente Hellendoorn noemt de burgemeester, een ambtelijke trekker en inspirerende voorbeelden. In de gemeente Best werd het proces getrokken door een wethouder uit het vorige college, die het in

diens politiek programma had staan en veel voorkeurstemmen kreeg. In de gemeente Deventer heeft de wijkaanpak (vanaf de jaren negentig) geleid tot een verankering van burgerparticipatie. Nu is een nieuwe concernstijl in ontwikkeling. Een kritische kanttekening is dat een visie als zodanig nog niet veel zegt over de ambitie van de gemeente. Er is veel symboolbeleid.

Een participatienota hebben de meeste gemeenten ook wel, evenals een kast of een lade, waar die in ligt..... Het kan ook anders: in de gemeente Amersfoort bevat de startnotitie voor elk besluit een preambule over het proces van betrokkenheid van burgers.

Als je de manier waarop de gemeente participatie inzet (of juist loslaat: overheidsparticipatie) wil verbeteren, is evaluatie onmisbaar. Opnieuw scoort de gemeente Best hoog. Deze gemeente gaat onbevangen naar de burgers en vraagt hen naar hun zorgen. Daarna

stelt de gemeente prioriteiten op en kijkt ze naar de 'match' en 'mismatch' bij de ambtelijke organisatie. Dit kan best confronterend zijn. Als ambtenaar moet je dan wel tegen een stootje kunnen.

Over het algemeen scoren grotere gemeenten beter op de verankering van participatie in de organisatie dan kleinere gemeenten, maar juist op het onderdeel 'cultuur en gedrag' scoren ook kleine gemeenten hoog (bijvoorbeeld Hattem). Met een goede basishouding kun je dus ook in een kleine gemeente veel bereiken. De gemeente Hellendoorn merkt op dat het ook sterk verschilt per beleidsterrein, bijvoorbeeld bij VROM moet je nog een grotere slag maken. De gemeente Deventer doet veel aan de cultuur via haar dienstverlening, bijvoorbeeld het inzetten van klantregisseurs. Ook een andere grote gemeente als Breda, zegt workshopleider Jornt van Zuylen, begint onderaan bij de cultuur via het project 'Waarderend vernieuwen'.

**Workshop:
Burgers tussen je oren**
Begeleiders: Jornt van Zuylen en Silvia de Ronde Bresser, ministerie van Binnenlandse Zaken, Professionele Gemeenschap Burgerparticipatie (www.participatieportal.nl)

Belangrijk is aan te haken bij waar je als gemeente sterk in bent, want je kunt niet alles doen. Waar zit de energie? Voorbeelden zijn het contact met burgers en vrijwilligers van de mensen in de frontlinie; een flexibele organisatie; een goed verenigingsleven; de rol van specifieke personen; de actualiteit van het thema' kracht in de samenleving' en sterke kernen die je kunt activeren ('Vlist in Actie').

Ten slotte wat tips: Haal energie van buiten, vier (ook kleine) successen, zoek een Gideonsbende, zoek steun bij de top (desnoods een andere wethouder of de burgemeester), denk onorthodox. Het is een proces van lange adem en er is een gevoel van urgentie nodig!

Doe het zelf in dorp en wijk

De strepen op de weg en het ophalen van het vuilnis, daar zorgt de gemeente voor. Maar een gemeenschapshuis runnen, dat kan een dorp of wijk heel goed zelf. En hoe burens elkaar onderling helpen, daar gaat de gemeente ook niet over. In de gemeente Peel en Maas zijn ze al jaren bewust bezig met het delegeren van taken en verantwoordelijkheden. Ontstaan als nood, uitgroeit tot deugd: burgers aan het stuur.

Het aantal inwoners in Peel en Maas daalt. Dat leidt ertoe dat de voorzieningen in de kleine kernen onder druk komen te staan en daarmee de leefbaarheid. Wil van der Coelen en Jan Custers van de gemeente Peel en Maas: "Vaak wordt krimp gezien als een probleem maar het is een gegeven. Dorpsbewoners blijken goed in staat om met deze realiteit om te gaan." In de gemeente Peel en Maas is in de jaren 90 al een begin gemaakt met meer verantwoordelijkheid naar te leggen bij de gemeenschappen. Bewoners doen veel zelf en nemen hun verantwoordelijkheid: vrijwilligers rijden buurtbusjes, een aantal dames kookt voor ouderen in een buurtcentrum, jongeren zetten zich in voor jeugdhonk het Mafcentrum. Van der Coelen: "Je ziet ook dat mensen het belangrijk vinden om hun kinderen zo op te voeden dat zij later ook wat voor anderen of voor de gemeenschap gaan doen

Burgers hebben veel kennis uit ervaring en zijn bovendien met velen. Dus de overheid zou wel gek zijn als ze daar geen gebruik van zou maken. Maar hoe organiseer je dat als gemeente? Wat betekent het als je het primaat bij de burger legt?

In Peel en Maas maken ze onderscheid tussen het openbare domein en het publieke domein. Er is een continuüm van mogelijkheden die exclusief van de overheid zijn (publieke domein) aan de ene kant en van mogelijkheden die inclusief van de gemeenschap zijn (openbare domein). Bijvoorbeeld de witte strepen op de weg zijn primair de verantwoordelijkheid van de overheid daar bestaan regels voor (type IV, zie plaatje). Een deel van het publieke domein is wel des overheids maar daar is ruimte voor overleg met en feedback van burgers, als het kan al in een vroeg stadium. Dat wordt dan burgerparticipatie genoemd (type III).

Een deel van het openbare domein is van de burgers maar daarin kan de overheid desgevraagd participeren (type II) en een deel van het openbare domein is exclusief van burgers (type I) daarmee heeft de overheid geen bemoeienis; het onttrekt zich meestal ook aan het zicht van de overheid.

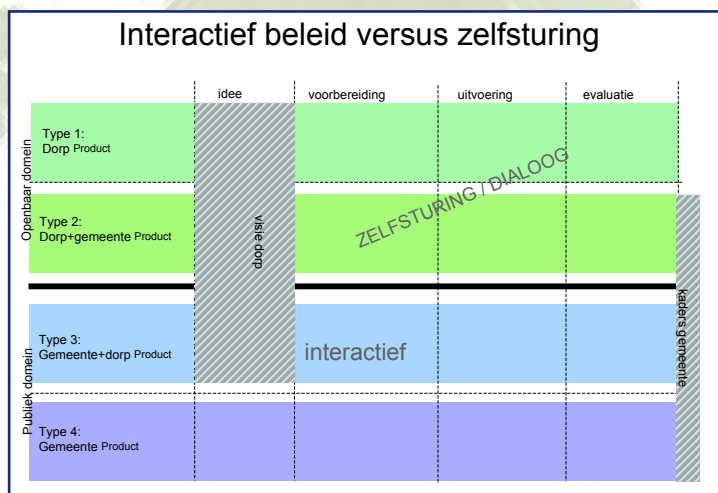
De overheid heeft zich in het verleden meer en meer bemoeid met het openbare domein. Het onderscheid tussen de domeinen is verwaterd. Op basis van dit schema kan de gemeente bepalen waar zij zich mee bezighoudt en zo duidelijkheid scheppen. Bijvoorbeeld: gemeenschapshuizen zijn van de gemeente maar de gemeente stelt een maximum aan de in te zetten financiële middelen en eist van de gemeenschap cofinanciering. Dat leidt tot beter inroosteren van de activiteiten waardoor het gebouw beter gebruikt wordt en de exploitatie

**Workshop:
Doe het zelf als
uitgangspunt
Begeleiders: Wil
van der Coelen
en Jan Custers,
gemeente Peel en
Maas**

wordt verbeterd. Hoe de verenigingen met elkaar omgaan, daar bemoeit de gemeente zich in principe niet mee. Soms bemiddelt de gemeente.

De kern van gemeentelijke activiteiten ligt bij type IV, inclusief zorg voor mensen die afhankelijk zijn. De wereld van het geluk is in principe van de gemeenschap.

Dit is de theorie, de praktijk is natuurlijk weerbarstiger. Dat zelfsturing in een dorp goed werkt, is aannemelijk. Maar hoe zit dat in een achterstandswijk in een stad? En wat als de politiek iets anders wil? In Peel en Maas hebben ze de ervaring dat in zulke gevallen de wal het schip keert: "Als de politiek een andere koers wil gaan varen komt de gemeenschap naar de raadsvergadering en oefent druk uit."

Domme vragen bestaan niet

Allemaal weten we wel eens niet meer hoe we verder moeten met iets. "En wat doen we dan?" vraagt Jan Peter Bogers. "Vragen! Ja, nadenken kan ook, maar met vragen kom je meestal verder." Zijn stelling: vragen stellen brengt mensen bij elkaar, het is efficiënt en leuk en je krijgt er een hoop energie van. Maar dan moet je wel durven vragen te stellen. En niet bang zijn om domme vragen te stellen, want die bestaan niet.

Mensen helpen elkaar graag, is het uitgangspunt van Durftevragen!, de

organisatie van Jan Peter Bogers en Ingeborg van Meggelen. En dat geldt niet alleen voor mensen onder elkaar, maar ook voor organisaties of overheden.

"Weten jullie waarom burgers meer weten dan de overheid?", vroeg Jan Peter Bogers? Antwoord: "Ze zijn met meer!" En dus zou je als overheid wel gek zijn om daar geen gebruik van te maken. Dus niet inwoners van een wijk laten kiezen tussen twee mogelijkheden voor de invulling van een plan, maar gewoon vragen naar hun ideeën.

Dan is het wel handig als

je weet hoe je vragen stelt. En daar ging het om in de workshop.

Iemand stelde een vraag, de rest vroeg door, dacht mee, schreef ideeën op. En zie, de tips en adviezen werden steeds losser en origineler. Tijdens de workshop werden de vragen ook op Twitter gezet en ook via dat kanaal kwamen reacties binnen. De drie vragenstellers gingen na een uur met werkbare tips weer naar huis. Als je maar durft te vragen!

**Workshop:
Durf te vragen!
Begeleiders: Jan
Peter Bogers en
Ingeborg van
Meggelen www.durftevragen.nl**

Komt een burger bij het loket.....

Komt een burger met een idee bij de gemeente. Wat gebeurt er dan? Vaak voltrekt zich een van de volgende scenario's:

1. Zijn we niet van, staat niet in ons plan, doen we dus niets mee.
2. Een initiatiefnemer hoort niets meer, het plan verdwijnt in de la.
3. Het initiatief wordt overgenomen. De burger hoort een hele tijd niets meer en dan ineens verschijnen er bomen in de straat op worden er speeltoestellen geplaatst, zonder dat er verder weer communicatie met de burger heeft plaatsgevonden.
4. We gaan kijken of het in onze plannen past en of er budget voor is.

Wat er zelden gebeurt: luisteren. Luisteren, vragen en doorvragen. Want wil de burger wel direct geld of een vergoeding? Misschien wil hij wel alleen weten of er meer initiatieven zijn, of wil hij alleen maar horen of iets mag, of alleen maar een gesprek met een ambtenaar, of ...vul maar in.

Luisteren bespaart tijd: als de tijd die normaal wordt besteed aan het schrijven van ontvangstbevestigingen, of het uitzoeken van termijnen of andere voor het initiatief niet relevante zaken, wordt besteed aan het luisteren, levert dat veel meer op.

Gelukkig zijn het niet al-

leen de ambtenaren die de fout in gaan....

Veel initiatiefnemers hebben dezelfde pavlov-reactie: "Ik doe iets goeds voor de maatschappij, dus ik moet subsidie hebben." Dat is geen initiatief, dat is een subsidieaanvraag. Het is allereerst van belang dat de initiatiefnemer nadenkt over wie er belang heeft bij het initiatief en wie er geld voor over zou kunnen hebben. Op die manier ondernemend kijken naar initiatieven is een opdracht voor beide partijen: initiatiefnemer en overheid. Het levert in de meeste gevallen veel meer op.

Een belangrijke vraag is daarbij: hoe stimuleer je dat luisterende oor bij ambtenaren? Er zijn gemeentes met een 'professioneel oor': ideeënmakers of wijkambtenaren, die een brug vormen tussen gemeente en burgers. Valkuil daarbij is dat ze een excuus-truus worden: alle collega's verwijzen naar hem of haar en hoeven zelf niets te doen of te veranderen. Het besef dat luisteren essentieel is, moet dus in de hele organisatie doordringen.

Waarom zou de gemeente eigenlijk burgerinitiatieven willen ondersteunen?

Workshop:
Help hoe kan ik helpen.

Begeleider: Rinske van Noortwijk.
www.greenwish.nl

Wordt dat ook niet deels ingegeven door bezuinigingen? Met als risico dat we er weer vanaf zien als het weer goed gaat?

Het grote voordeel van burgerinitiatieven is een gedeelde verantwoordelijkheid voor de samenwerking en een grotere betrokkenheid van iedereen. En dan kan het wel zijn dat de bezuinigingen nu de aanjager zijn, maar als de resultaten beklijven hoeft dat geen probleem te zijn: intussen is er wel een dynamiek ontstaan.

En weer komt er een burger bij het loket. Wat gebeurt er dan, na deze workshop? Hij krijgt een stoel, een kop koffie en een luisterend oor.

'Het koele hoofd zoekt het warme hart'

Meer dan de helft van alle bedrijven doet op de een of andere manier aan maatschappelijk betrokken ondernemen. Eigenlijk tot verbazing van vele aanwezigen, inclusief ondernemers. "Het thema staat nooit op de agenda van de businessclubs waar ik kom." Maar het leeft dus wel, al is het niet altijd zichtbaar.

Maatschappelijk betrokken ondernemen gaat over ondernemen met beide benen in de samenleving. Met als doel de samenwerking en sociale binding tussen bedrijf en samenleving te vergroten. En zo de samenleving te versterken. Ieder bedrijf kan dat, ieder op zijn eigen manier. Zo biedt een van de aanwezige ondernemers geregeld gratis adviesuren aan voor verenigingen of maatschappelijke organisaties. Eigenlijk een soort 'noaberschap', zoals dat in het oosten des lands nu eenmaal gangbaar is.

Het mooie van maatschappelijk betrokken ondernemen is dat er twee werelden bij elkaar komen: de profit en non-profit wereld. Daarom: 'Het koele hoofd zoekt het warme hart.'

Het is wel erg belangrijk dat beide partijen profijt hebben, dat er afspraken worden gemaakt waar iedereen wat aan heeft, of, in jargon: dubbel genieten matches.

Het is dus de bedoeling dat het bedrijf niet alleen maar geld stort en denkt: 'Dat hebben we

goed gedaan!' Het gaat om meer dan alleen geld, het gaat om echt helpen (bijvoorbeeld: het bouwen van een schuurtje als teamuitje etc.) en hier ook wat voor terugkrijgen. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Zo gebruiken bepaalde ondernemingen de 1:1:1 formule, dit betekent dat ze jaarlijks 1% van hun winst, producten en tijd beschikbaar stellen voor maatschappelijk betrokken ondernemen.

Hoe kunnen bedrijven ertoe worden aangezet om iets te doen aan maatschappelijk betrokken ondernemen? Wat is de rol van de gemeentelijke

overheid daarin? Er zijn nogal wat gemeentes die zich daar voor inzetten en bijvoorbeeld beursvloeren organiseren. Is dat aan de overheid? Of moet de overheid zich terughoudend opstellen, zoals ondernemers dat op andere vlakken vaak wensen? Een aantal deelnemers was hier erg duidelijk in: "De gemeente moet zich nooit terugtrekken, de gemeente moet steunen, helpen, zichtbaar blijven en uitnodigen."

Maar uiteindelijk, daar was iedereen het over eens, gaat het erom dat ondernemers zichzelf de vraag stellen: "Hoe kan ik als bedrijf helpen?"

Workshop:
Tel uit je winst: samen voor betrokken ondernemers
Begeleider: Esther Schoustra-Hofstede
www.samen-voorbetrokkenondernemen.nl

Lerende Gemeenschap: zoekend op weg naar resultaat

Zet ondernemers, ambtenaren, inwoners en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties bij elkaar, laat ze samen een maatschappelijk vraagstuk bij de horens vatten en wacht af wat eruit komt. Dat is simpel gezegd wat de gemeente Hellendoorn als experiment heeft opgezet. Ze noemen het: de Lerende Gemeenschap.

In 2007 voerde Hellendoorn de campagne Hellendoorn in Actie! , bedoeld om de saamhorigheid in buurten en wijken te versterken en mensen te stimuleren zelf met initiatieven te komen. De campagne leverde een waaier aan ideeën en resultaten op. Maar bovenal leidde Hellendoorn in Actie tot het besef dat alleen inwoners activeren niet voldoende is om de samenleving te versterken: ideeën en initiatieven hebben een vruchtbare bodem en ambtelijke medewerking nodig om te ontkiemen. Ambtenaren die zeggen dat de regels het niet toelaten of dat er geen geld is, vormen geen vruchtbare bodem voor burgerinitiatieven. Meer en betere samenwerking tussen allerlei maatschappelijke partijen, vindingrijkheid en flexibiliteit: dat is nodig voor het stimuleren van burgerinitiatieven, voor een samenleving die (zelf) de handen uit de mouwen steekt. Samen met het LESI en ondersteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken, de provincie

Overijssel en de VNG, riep Hellendoorn de Lerende Gemeenschap in het leven.: 25 vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, bedrijven, gemeente en inwoners, die zich ieder vanuit hun eigen kennis en ervaring over een vraagstuk buigen. Het thema waarvoor de eerste Lerende Gemeenschap heeft gekozen, is maatschappelijk betrokken ondernemen. In drie werkgroepen werken de deelnemers drie concrete projecten uit, waarvan de eerste al tot een concreet resultaat heeft geleid: op 8 oktober was er de eerste Hellendoornse Beursvloer, waar bijna 90 'matches'

tot stand kwamen tussen bedrijven en organisaties, op een win-win basis: iedere partij bood en kreeg.

De Lerende Gemeenschap kent enkele spelregels:

- De LG is brede groep uit de gemeenschap
- De gemeente is een faciliterende en gelijkwaardige partner die de sturing van het proces los moet laten
- In de LG is er variatie in werkvormen en er is ruimte om te denken en te doen.
- In de LG wordt geleerd: de leden doen dingen, staan vervolgens stil bij hun leerervaringen en zetten

Workshop:
Nieuwe partners, nieuwe netwerken: de Lerende Gemeenschap Hellendoorn
Begeleiders: Jane Knol en Els Blienkendaal
www.hellendoorninactie.nl

deze in bij volgende handelingen/plannen.

- De communicatie is open, positief kritisch en zet aan tot leren

Belangrijk ook is dat de Lerende Gemeenschap niet het doel op zich is: het is een middel, een nieuwe werkvorm om maatschappelijke vraagstukken op te lossen samen met die samenleving zelf. Met als uiteindelijk doel de spontane vorming van dergelijke gemeenschappen, zodat de gemeente alleen nog maar hoeft te ondersteunen en niet te initiëren: overheidsparticipatie. De ideeën die in de LG naar voren komen om uit te werken, zijn er al in de samenleving, de LG is een voedingsbodem die uitnodigt om tot nieuwe oplossingen te komen.

Dat de Lerende Gemeenschap een manier is om al doende te leren en al lerende te doen en daarvoor moeilijk te grijpen is, blijkt uit de verwarring die zich hier en daar meester maakt van de toehoorders/deelnemers in de workshop. Zo wil een raadslid

weten wat nu precies het verschil is tussen de LG en een politieke partij die een out-of-the-box-denken sessie houdt? Het antwoord: een politieke partij heeft vooraf een agenda en een programma, de LG niet, die construeert en leert al doende.

Niet elk onderwerp leent zich voor een LG, weet de Hellendoornse projectleider Jane Knol inmiddels. Onderwerpen moeten niet te gevoelig liggen, want dan is de kans groot dat de LG vermalen wordt tussen botsende belangen. Nadenken over de kerntaken van de gemeente is zo'n complex thema, waar de gemeente beter het primaat in kan houden, meent ze.

Een genoemd voorbeeld van een mogelijk vraagstuk is de generatiekloof, en dan toegespitst op de behoeften in de lokale samenleving (Veranderen bevolkingssamenstelling, voorlichting over zorgverzekering, buurthuis, kinderboerderij).

Een lid van de Hellendoornse Lerende Gemeenschap vat het zo samen: "De LG is een groeiproces. Er heerst gelijkwaardigheid en we respecteren elkaars expertise. We vullen elkaar aan en daardoor is er co-creatie. We zitten als LG in een leerproces en we zijn er nog niet, we hebben in ons tweede jaar ook nog veel te leren."

